

ד' שבט תשס"ט
29/01/2009
סימוכין : 04646497

לכבוד
ד"ר אביטל דרמון
היוזמה למחקר יישומי בחינוך
האקדמיה הלאומית הישראלית
ת"ד 4040
ירושלים 91040

שלום רב,

הנדון : תגובה למסמך האינדיקטורים בתחום המחוננים^(*)

לאחר קריאה יסודית בסקירה המקיפה, הכוללת רשימת מקורות רחבה ומרשימה. מתעוררות מספר תהיות לגביה :

ד"ר שני התבקשה לדווח ולהמליץ על אינדיקטורים בתחום החינוך למחוננים, אך היא לקחה את המשימה הזו אל מחוזות של קביעת מדיניות בתחום הנ"ל. לטענתה – "הבסיס התיאורטי והמחקרי בחיפוש אחר אינדיקטורים מתאימים צריך להיות השינוי בתפיסת המחוננות- מעבר מתפיסה חד מימדית.. לתפיסה רב- מימדית" (עמ' 10). ואכן לאורך המסמך מציעה הכותבת מדיניות חדשה הן בנושא ההגדרות (עמ' 18), הן בנושא התכניות והן בנושא המטרות

למיטב הבנתי את מהות האינדיקטורים בכלל ובחינוך מחוננים בפרט לא כך הוגדרה המשימה שלה ולכן אני מבקשת להחזיר את המסמך לכותבת עם ההערות שלהלן, או לחילופין, לפרסם את התגובה של האגף למחוננים ומצטיינים למסמך הזה בהקשר לאינדיקטורים לחינוך מחוננים.

(*) שלומית רחמל היא מנהלת האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך. תגובתה זו הוזמנה על ידי ועדת מומחים לנושא אינדיקטורים למערכת החינוך מטעם היוזמה למחקר יישומי בחינוך. המחברת מגיבה בה על סקירה שהזמינה הוועדה, בנושא אינדיקטורים הנוגעים לאוכלוסיית התלמידים המחוננים במערכת חינוך.

הדברים מתפרסמים על דעת המחברת ובניסוחה.
© כל הזכויות שמורות לאקדמיה הישראלית הלאומית למדעים

מדינת ישראל

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים
בנוסף התעלמה הכותבת מהמדיניות הקיימת כפי שנוסחה בידי ועדת היגוי הכוללת
הגדרות חדשות – רב מימדיות - למחוננות ולהצטיינות, מהמצב הנוכחי (כפי
שהסברתי לה בשיחה בינינו), מהעובדה שהאגף למחוננים כבר פרסם מכרז לפיתוח

כלי איתור חדשים ההולמים את ההגדרה הרב מימדית המורכבת מ3 יסודות
(רנזולי 1977), – קוגניציה, מוטיבציה ויצירתיות. לכן- ההערות הבקורתיות
המתייחסות לשימוש בכלים כמותיים הבודקים מימד אחד בלבד אינן רלבנטיות
כהמלצה כיון שכבר בוצע השינוי הנדרש.

להלן מספר דוגמאות נוספות לביסוס הבקשה לתיקון המסמך הזה (כממליץ על
אינדיקטורים):

1. הגדרות האוכלוסייה: ד"ר שני ממליצה להבחין בין תלמידים מחוננים לתלמידים
מצטיינים על בסיס קריטריונים איכותניים (שאינה מפרטת אותם), ולא על בסיס
קריטריונים כמותניים רציפים.

היא מתעלמת לחלוטין מההגדרות שעוצבו על ידי ועדת ההיגוי (דוח נבו 2004) לאחר
עבודה מעמיקה שכללה גם חקר מקורות, שכבר אימצה את התפיסה האיכותנית.

בנוסף- היא מציעה הגדרות שונות מאילו שנקבעו כמדיניות המשרד ואף מציעה
הבחנה חדשה בין תלמיד מחונן לתלמיד מצטיין. הכותבת אינה מציינת את המקור
עליו התבססה בבואה לתת את ההגדרות השונות. זאת, בעוד ההגדרות שעוצבו בידי
ועדת ההיגוי מסתמכות על ספרות מקצועית ידועה ומקובלת במקומות רבים
בעולם (ואף מצויה ברשימת המקורות בהן השתמשה).

מדינת ישראל

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים

2. דוגמה נוספת – היא ממליצה למערכת החינוך בישראל לאמץ הגדרת

אינטליגנציה רבת פנים (נוסח גרדנר) ולא הגדרת g (נוסח ספירמן, ג'נסן

ואחרים).

3. דוגמה נוספת – היא ממליצה על נקיטת צעדים בכיוון של העדפה מתקנת

בקבלה לתוכניות טיפוח. מבלי לקחת בחשבון את המדיניות הקיימת לפיה

הנורמות נקבעות באופן יחסי / מקומי, כמו כן קיימת מדיניות של העדפה

מתקנת כלפי בנות, התאמות לליקויי למידה, לעולים חדשים ולכאלה

הבאים מבית דו-לשוני.

4. דוגמה נוספת – ד"ר שני ממליצה על הקמת מערך התערבות בקשיים

אֶפֶקטיביים של מחוננים. ואף מפרטת אילו תכניות צריכות להיות לדעתה.

5. מטרות החינוך למחוננים בישראל- הכותבת מותחת ביקורת על המטרות כפי

שהן מנוסחות בהצעת החוק לחינוך מחוננים שטרם אושרה. אילו היתה

בודקת את המדיניות הקיימת כפי שמופיעה במסמכי האגף, כולל גם אילו

המופיעים ב"דוח נבו" היתה מבינה שהמטרות שגובשו הן אופרטיביות

וכוללות פירוט בהיבטים אינטלקטואליים, רגשיים, חברתיים וערכיים

כאחד. הצעת החוק נלקחה בחלקה מדוח נבו ושונתה על ידי ועדת החינוך של

הכנסת, הדיונים אודותיה טרם הסתיימו, בין היתר בשל התנגדות האגף

לשינויים שהוכנסו בה.

מבלי להיכנס לגופן של השאלות הללו, נראה שהעיסוק בהן צריך להיעשות במסגרת

וועדת ההיגוי המסייעת לאגף למחוננים ומצטיינים לגבש את המדיניות ולא כתוצר

לוואי של חיבור שעניינו מדדים בתחום במחוננות. אגב, הוועדה כבר החליטה לקבוע

מעין תכנית ליבה שתכלול גם תכניות בתחום האפקטיבי (לתלמיד ולמשפחה), נושא

מדינת ישראל

משרד החינוך

המינהל הפדגוגי

האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים
זה צוין בשיחה שקיימתי איתה וגם נכלל בהמלצות הוועדה הנכללות ברשימה
הביבליוגרפית שלה.

לבסוף, באשר למה שאין במסמך של ד"ר שני:

- המסמך אינו מפרט דיו לגבי מבחני הסינון והאיתור בישראל.
- המסמך אינו מצביע על סוגי המידע שהיה כדאי לאסוף(ואשר קיים בתפזורת) מתוך בתי הספר ומרכזי ההעשרה המקיימים תוכניות למחוננים.
- המסמך אינו דן באינדיקטורים אפשריים למדידת אפקטיביות, כגון: ציוני בגרות, רמת השכלה של הבוגרים, רמת המצוינות של בוגרי התוכניות בבגרותם.
- המסמך אינו מטפל באינדיקטורים תקציביים, כגון רמת ההוצאה הכספית של מדינת ישראל פר תלמיד מחונן, במבט רב-שנתי, אולי גם בהשוואה לרמת ההוצאה פר ילד עם פיגור שכלי.
- המסמך אינו מטפל במדדים הקשורים בהכשרת מורי מחוננים.

ולסיכום: המסמך של ד"ר שני הוא מעניין, אך יש בו חסרונות מהותיים, שפורטו לעיל: עודף בנושאי מדיניות וחסר בנושאי המדדים.

בברכה,

שלומית רחמל
מנהלת האגף

העתק: גבי לאה רוזנברג, סמנכ"לית ומנהלת המינהל הפדגוגי
פרופ' ברוך נבו, החוג לפסיכולוגיה, אוניברסיטת חיפה
פרופ' זמירה מברך, ביה"ס לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן